

A U É

SUPLEMENT SETMANAU DETH DIARI AVUI. DISSABTE, 31 D'OCTOBRE DE 1998

Damb eth 50 aniversari deth Túnel de Vielha, se commemore ua data istorica entàs aranesi

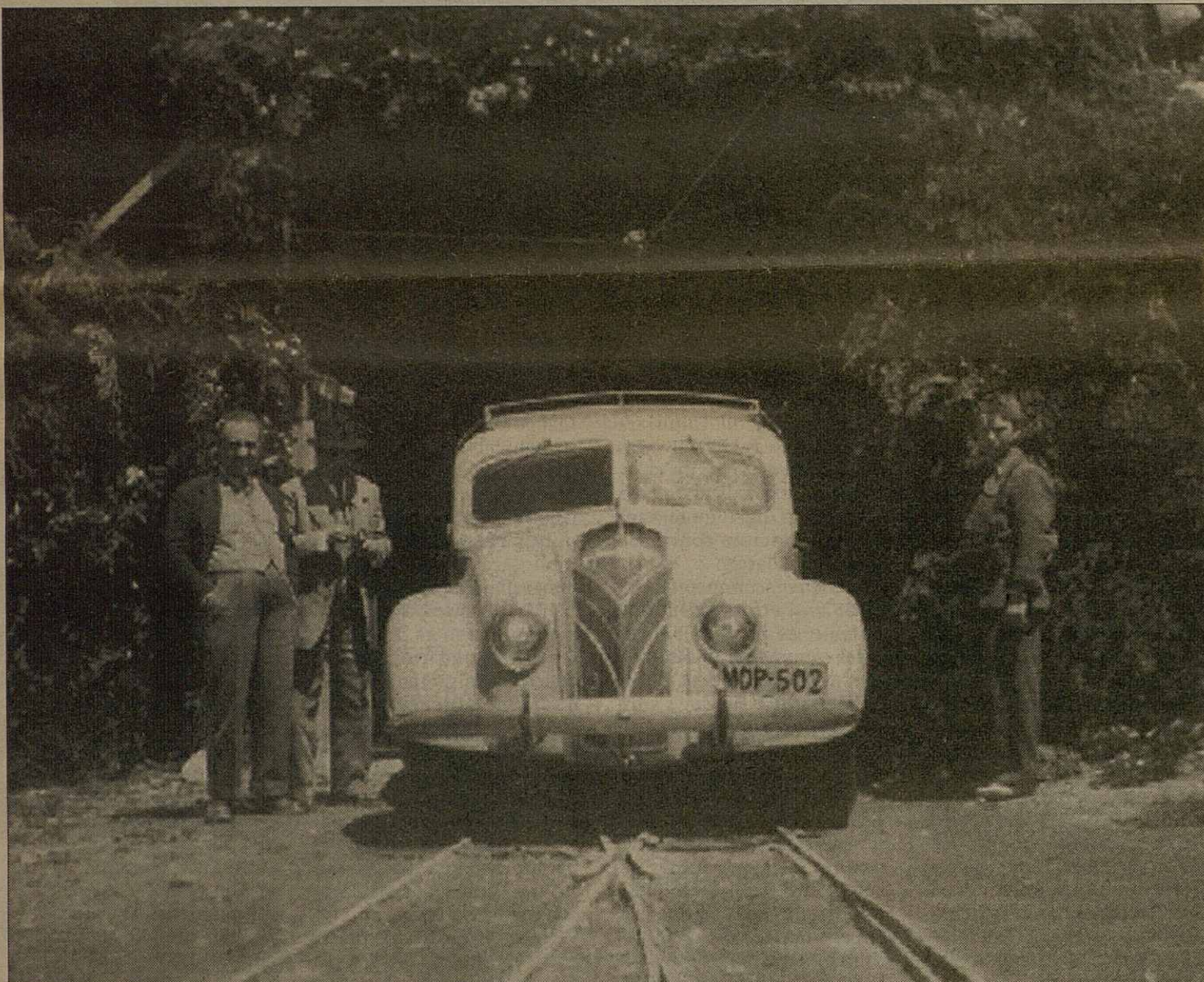
Ja se premanissen es actes de celebracion dera dubertura deth principau èish de comunicacion dera Val d'Aran

III Damb motiu dera dubertura deth Túnel de Vielha ara hè 50 ans, ja se premanissen es actes commemoratius d'aguest aniversari, entà

celebrar eth moment en qué era Val d'Aran arthenie eth sòn èish de comunicacion permanent e ath long de tot er an damb er Estat Espanhòu.

Es òbres deth madeish s'adjudicauen en an 1925, en tot que non s'acabèren enquia mai de 1948, data ena quau de manèra provisionau, se

daurie ath pas de veïculs. Cinc quilòmetres e cent mètres de galeria, qu'an suposat a posteriòri ua dubertura tanben entath torisme.

Pas deth prumèr coche peth Túnel. Darreries des ans quaranta

FONDACION ETNOLOGICA

Eth Delegat de Cultura visite es òbres de Santa Maria d'Arties

IV Eth Delegat Territorial de Cultura dera Generalitat en Lhèida, Francesc Vidal, se desplaçèc deluns entara Val d'Aran entà veir d'a pròp es òbres de restauracion que se pòrten a tèrme ena glèisa romanica deth segle XII, de Santa Maria d'Arties.

Dempús dera visita, Vidal s'amassèc damb eth Sindic d'Aran, Carlos Barrera, entà tractar er ahèr que vire ath torn der inventariat e catalogacion des bens mòbles e immobles deth patrimoni des glèises araneses. Aguest inventari, qu'ei previst començar abantes de finaus d'an, pòirie èster finançat amassa peth Conselh Generau e Conselheria de Cultura dera Generalitat.

MIRALHEM-MOS

VIII Maugrat qu'aguesta setmana tanben volem rebrembar viucences d'abantes damb era gent dera Val d'Aran, era seccion deth Miralhem-mos l'auem hèta des de Barcelona. Estonant, mès logic, s'es persones damb es quaus parlam pòrten era major part dera sua vida viuend dehòra deth parçan. Maria Servat Cabiró e Rosa Abó Barbé son ua referèncià pro significatiua de toti aqueri aranesi qu'ena sua joenessa decidiren gèsser dera Val.

Deishèren ath darrèr familha, pòble e es montanhes entre es quaus s'auien criat. Mès eth pas des ans non a hèt qu'eres agen deishat de senti-se araneses.

CASES DE LLOGUER

a la Val d'Aran

**Per a la temporada d'esquí,
preus econòmics**

(per setmanes / quinzenes)

Infor. 929 777 459 - 685 23 72

**LIQUIDACIÓN
STOCKS**
DURANTE EL MES
DE NOVIEMBRE

APARTAMENTOS ELURRA.TEL.973-640024.FAX 642825.25539 BETREN

ERA ENTREVISTA

Angelina Cases

PRESIDENTA FUNDACION ETNOLOGICA DERA VAL D'ARAN

"Premanir es actes commemoratius des 50 ans deth túnel servirà entà celebrar es nòsti 25 ans"

Silvia Puértolas
Vielha

Silvia Puértolas. Guaira gent forme part dera Fundacion e entà qué se creèc?

Angelina Cases. Èm un centenat de persones. Era nòsta finalitat a estat e ei deféner er auviatge dera Val d'Aran entà que non se pèrde a mès de dà-lo a conéisher a toti: Pr'amor d'açò era constitucion dera Fundacion qu'encara perdure. A mès contribuim en foncionament deth Musèu dera Val, peth quau en sòn dia trabalhèrem entara sua creacion. Laguens des nòsti estatuts tanben se contemplan activitats culturaus o estudis vinculats damb era lengua e cultura deth parçan.

S.P. Enguan justament celèbren eth sòn 25 aniversari. Mos hèsque un balanç de tot aguest temps de trabalh.

A.C. En un començament se coneishie coma Fundacion Musèu Etnologic dera Val d'Aran, constituïda dauant notari eth 15 de mai de 1973. Tralhèrem ath long de 10 ans, enquiath 1983, moment en qué arthenhèrem qu'eth Musèu dera Val d'Aran siguesse ua realitat. Rebrembi que pendent aguest periòde trabalhèrem entà remassar tota sòrta d'objèctes, balhats en deposit pera gent. En tot coincidir damb es 25 ans dera Fundacion auem modificat un shinhau eth nòm, ara hèm era Fundacion Etnologica dera Val d'Aran, mès era nòsta faena contunhue estant era madeisha.

S.P. Eth sòn cargue de Presidenta ei ben recent.

A.C. Óc. Jo auia estat Vicepresidenta pendent fòrça ans. Enguan, eth 4 d'abriu, se convoquèren eleccions e me triguèren entà ostentar aguest nau cargue. Cau díder qu'un totau d'11 persones formen era Junta de padrons. Aguesta se renauís cada cinc ans.

S.P. A mès compden damb quauqua seccion derivada dera Fundacion.

A.C. Laguens dera Fundacion auem coma seccions eth Pairsénher. Tanben compdam damb eth collectiu "Lengua Viua" e ua aute, qu'ei "Amics de Montgarri". Totes eres tralhen en favor der auviatge, lengua e cultura aranesa.

SILVIA PUÉRTOLAS

Aguestes vierien a èster es tres branques dera Fundacion, que tanben compden damb representants, ath laguens dera Junta dera madeisha.

S.P. Ua des primères iniciatives siguec era creacion dera revista Terra Aranesa. Mò'n hèsque cinc sòs.

A.C. "Terra Aranesa" siguec creada, enes nòsti inicis, damb fòrça illusion per part dera gent qu'alavetz trabalhèrem tà amiar entà dauant era Fundacion. Era idia ère qu'era gent se familiarisèsse damb era lengua aranesa, en un moment en qué non ère tan facil coma ara de vedé-la escrita. Alavetz non se publicaua practicaament arren en aranés. Siguec eth miei entà començar a introduir es normes ortografiques.

S.P. Per qué se deishèc de publicar?

A.C. Se deishèc de hèr pr'amor que se comencèc damb es òbres deth Musèu qu'ère era bastissa a on mos amassàuem entà tralhar ena revista. Dempús, damb era instauracion deth Conselh Generau tanben se

comencèren a publicar causes en aranés; de bèra manèra ja auem complit damb eth nòste objectiu. Totun, ara sajaram de relançar-la des d'un punt de vista un shinhau mès especializat, científic poiriem díder, e non tant de divulgacion coma ère temps entà darrèr.

S.P. Enguan, commemoraràn es 25 ans, eth pròpleu 5 de deseme, en tot premanir es actes commemoratius des 50 ans deth Túnel de Vielha, "Alfonso XIII". Per qué s'a trigat aguesta data e eveniment?

A.C. En tot celebrar es 25 ans dera Fundacion pensàuem en quauquarren entà commemorar aguesta data e qué melhor que premanir es actes d'un hèt istoric plan important coma siguec era dubertura deth túnel de Vielha, pr'amor qu'aguest a dubèrt es pòrtes dera Val entà Catalonha e era rèsta d'Espanha. Pensam que calie hèr un aumenatge a totes aqueres persones qu'ac heren possible.

S.P. Quini actes an premanidi?

A.C. Començaram damb ua

celebracion religiosa ena boca sud deth túnel, en Santa Quitèria. Tot seguit inauguraram un monolit, en aumenatge as qu'èren possible era dubertura, damb ua placa en bronze e un aperitiu. Tanben se daurirà ath public ua exposicion, ena Biblioteca de Vielha, damb fotografies, plans e tota sòrta d'objèctes que permeteren eth sòn bastiment. En aguest sentit m'agradarie, que toti aqueri que dispòsen de quauquarren vinculat damb aguest ahèr mos donguen un còp de man e mos ac cedisquen entad aguesta exposicion. Tot seguit, Arturo Calbetó, membre dera Fundacion Etnologica, impartirà ua conferéncia que virarà ath torn dera sua istoria, tanben ena biblioteca.

S.P. Quines ajudes receberàn entad aguesta celebracion?

A.C. Eth Conselh Generau mos ajudarà damb es despenses que compòrte era exposicion e publicitat. Er Ajuntament de Vielha-Mijaran damb er aperitiu e tanben damb eth pagament dera placa de bronze que se plaçarà en monolit. Tanben,

PERFIL

Angelina Cases neishec en Agramunt en març de 1946. De ben joena se desplaçec entà Lhèida a on estudièc magistèri e peritatge mercantil. Venguec entara Val d'Aran entà exercir de mèstra en seteme de 1966. Impartic classes en Vilac e Vilamòs abantes de començar en collègi de Vielha. Des der an 1984 ei directora deth C.E.I.P. Garona. Des deth mes d'abriu d'enguan ostente eth cargue de Presidenta dera Fundacion Etnologica. Era sua vinculacion damb aguesta ei des de 1973, an en qué se constituic, damb era intencion de velhar per auviatge, lengua e cultura aranesa. D'aguesta epòca e dempús de 25 ans, encara saue rebrembes des primèri passi dera Fundacion, ara ja totaument consolidada.

era empresa Eriasa, damb era donacion deth monolit en pèira blu d'Aran. Auram era collaboracion deth MOPTMA entara collocacion deth madeish. A mès, er Institut d'Estudis Ilerdencs publicarà un opuscle, que se repartirà aguest dia, en qué se traparàn donades istoriques deth túnel.

S.P. An recebut er ajut de particulars entàs actes commemoratius?

A.C. Era familia der enginhèr que hec eth túnel, Felipe García Cabrero, mos a hèt arribar fotografies antigues. Ara manque qu'era gent d'aciu mos dongue tanben un còp de man.

S.P. Es que volguen préner part ena commemoracion des 50 ans ac poiran hèr?

A.C. Nosati auem adreçat ua carta a toti es sòcis dera Fundacion entà dar a conéisher eth programa, mès entà toti aqueri que volguen vier auràn es pòrtes dubèrtes.

S.P. Ua persona que volgue formar part dera Fundacion Etnologica tà on s'a adreçar?

A.C. S'a de ramplir un hueton que se pòt trapar en madeish Musèu. Eth còst annau ei de sies mil pessetes, en tot recèber gratuïtament era Revista Terra Aranesa.

JAUME VILALTA
President
CRISTINA COLL HUIX
Directora general

VICENT SANCHIS
Director
LLUÍS MARTÍNEZ
Subdirector
Redacció:
SILVIA PUÉRTOLAS

Producció tècnica:
JORDI PELÁEZ
Publicitat:
ALBERT BORRÁS
JORDI RIBAS

Centraleta Tel.: 93-316 39 00 - Fax: 93-316 39 36
Publicitat Tel.: 93-316 39 23 - Fax: 93-316 39 25
Subscriptors Tel.: 93-316 39 44 - Fax: 93-316 39 15
Distribució Tel.: 93-316 39 16 - Fax: 93-316 39 15
Consell de Cent, 425 - 08009 Barcelona

Telèfons a la Vall d'Aran
Redacció. 909 50 92 02
Publicitat. 908 69 29 50

DI: B20.249-1976
DIFUSIÓ CONTROLADA PER L'OJD

50 ANS DETH TÚNEL

Eth Túnel de Vielha "Alfonso XIII" complís es cinquanta ans ath servici dera Val d'Aran

Es òbres s'adjudicauen en an 1925, en tot que se daurie, de manèra provisionau, en mai de 1948

M. Gutiérrez-S. Puértolas
VIELHA

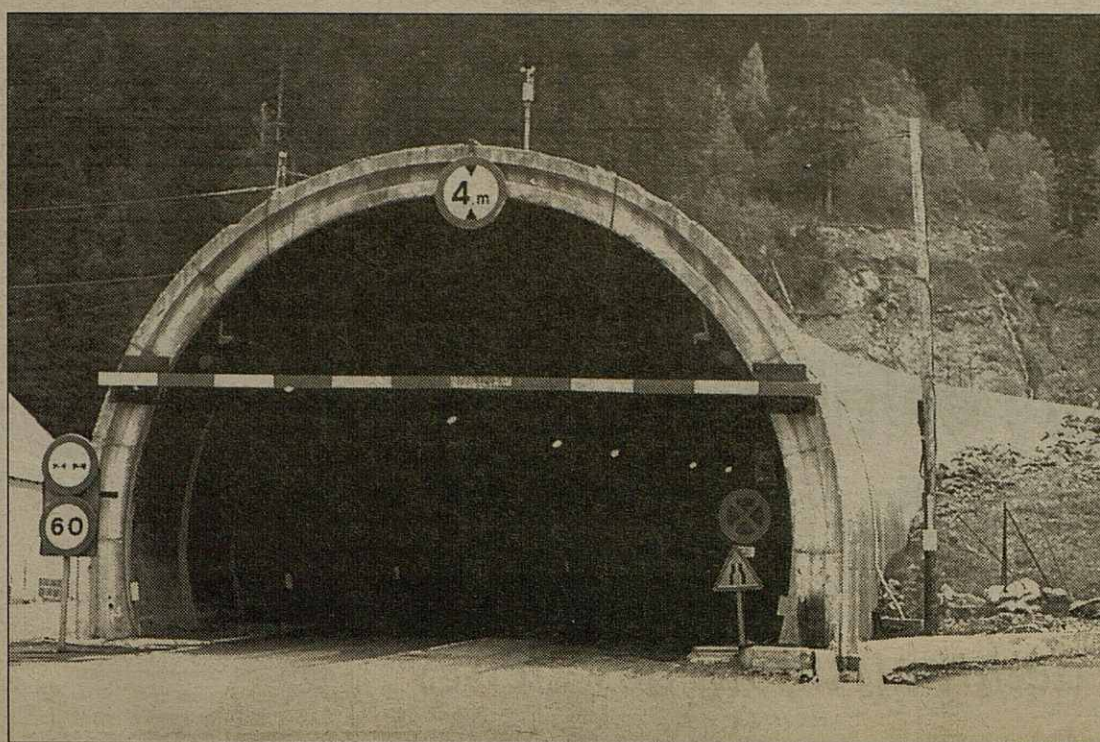
Damb motiu dera dubertura deth Túnel de Vielha, ara hè 50 ans, era Val d'Aran commemòre aguesta data en qué se daurie era comarca tà Catalonha e era rèsta der Estat, damb ua conexion permanenta e pendent tot er an.

Dauant era incredulitat de molti qu'alavetz trabalhèren en bastiment deth túnel, aguest projècte de construcció anaue a convertí-se en projècte mès important entà neurir ara Val dera sua principau hònt d'ingrèssi, qu'a estat e ei, eth torisme.

Totun, non mos podem desbrembar çò que patiren es aranesi temps entà darrèr quan demorauen isolats per fòrtes nheuades e, enes mesi d'iuèrn, França ère era soleta gessuda entar exterior. Tanpòc podem deishar de costat eth patiment que les comportèc era longa demora dera dubertura d'aguest pas de conexió damb er Alta Ribagorça.

Es prumèri compromisi, entà auançar aguesta comunicació per carretèra dera Val d'Aran damb er exterior, s'acquerien eth 19 de mai de 1924, per part deth rei Alfons XIII, en ua recepció que hec as alcaldes de tota Catalonha en Palai dera Generalitat, entre eri tanben, es representants aranesi.

Ad aguest projècte se li dec era passada definitiua, dempús qu'en junhsèga d'aguest madeish an, eth rei visitèsse eth parçan e se començèsse a parlar deth futur Túnel de Vielha. Ei atau coma es documents, que demoren en

Estat actuaue dera boca Nòrd deth Túnel de Vielha

Archiu Istoric d'Aran, expliquen es prumèri passi entath sòn bastiment.

Eth 7 de noveme de 1925 s'adjudicauen definitivament es òbres entara sua construcció ara empresa J.E. Segura, de Barcelona, damb un presupòst de dètz milions sies centes novanta tres mil pesetes e damb ua data limit d'entrèga dera òbra en an 1930.

Maugrat qu'entàs aranesi era construcció immediata d'aguest pas ja se perfilauè coma ua realitat, en libre de actes deth Conselh Generau des ans 1820-1936 se reflectisen es problèmas que presentèc eth sòn bastiment des d'un bon començament.

En 1926 era empresa cons-

tructora s'endarrerís enes òbres coma consequéncia dera division dera Antiga Direcció Generau d'Òbres Publiques en dues branques, ua entà carretèras e ua autà entà trèns. Era òbra se vedie afectada per aguesta division dat qu'en projècte originau se i contemplaue que peth túnel i passèsse eth trèn. Aguest impàs completament de tramit administratiu comportauè er endarreriment des òbres ja que non se sabie a quina direcció pertanhie era òbra e qui concedie es partides pressupostàries.

Passe eth temps e es aranesi s'adreçen, per miei d'un document, ath Ministèri de Foment entà que se repare damb urgéncia, se mès non,

era carretèra qu'amasse Vielha damb era boca Nòrd com era qu'enlace Pònt de Suert e era boca Sud. Un besonh que mercaue, qu'eth túnel entà èster productiu, passauè tanben pera construcció d'aguesti dus trams, aspècte qu'alavetz non se considerèc coma prioritari.

Quan s'escriuè aguest document mancauen per bastir 40 quilomètres de carretèra, practicament era totalitat, entà amassar era Alta Ribagorça damb era Val d'Aran.

D'autres circumstàncies, entre eres er esclat dera Guèrra Civi Espanhòla, obliguèren a posposar er acabament deth Túnel de Vielha, que s'inaugurauè eth 17 de mai de

1948 de manèra provisionau entath transit rodat e ère batiat damb eth nòm "d'Alfonso XIII". En an 1965 aque-rie er aspècte e característiques qu'a ena actualitat.

Fòrça an estat es trabalhs que des d'alavetz s'an hèt entara sua conservació maugrat que ja demore desfassat en çò que hè as besonhs actuaus dera Val d'Aran.

Eth futur

Cau dèder que damb era grana influéncia de torisme que mos visite cada an s'a quedat endarrerida aguesta construcció tot e es sies cents milions de pesetes que s'an invertit enquia ara entath sòn manteniment. Eth pas actuaue de dus mil veículs diaris s'aluènhe e de molt dera detzena que i passauè quan se bastic ara hè 50 ans.

Ua situació que s'agréuge cada viatge mès, damb er increment de pas de camions pera N-230. Coma donada significatiua cau rebrembar qu'ath torn de 900 veículs de carga pesada trauèssen diuersi pòbles d'Aran e en consequéncia eth Túnel de Vielha.

Ja hè quauqui ans que se parle deth desdoblament deth madeish, que damb ueit mil milions de pesetes vierie a èster ua melhora plan importanta dera conexió dera Val d'Aran damb er exterior. Mès era execució d'aguest projècte per part deth Ministèri de Foment sembla èster tant o mès lenta qu'eth bastiment deth túnel qu'ara da gessuda e entrada ena comarca e que demorarie, en cas que se bastisse eth nau, coma galeria de ventilació.

Trabalhadors deth Túnel en ua protèsta laborau. Ans 30

Eth Túnel de Vielha dauric era Val ath torisme

Era dubertura deth Túnel de Vielha, ara hè 50 ans a suposat, a posteriòri, era principau hònt d'ingrèssi entara comarca.

Francisco Caubet a 76 ans; ei de Vila e trabalhèc d'escampaire en bastiment deth túnel, en 1940 e 1941. Eth mos explicaue qu'alavetz non se pensaue qu'aguesta òbra que se bastie per un besonh de conexió anaue a portar entad aciu tant de torisme, ne qu'anaue a èster, ne molt mens, era base d'ua des hònts d'ingrèssi mès importants. Totun comentaue, qu'enquias ans seishanta non se començèc a botgar un volum de gent plan important.

Eth Sindic d'Aran, Carlos Barrera, se referie as ans en qué se bastic eth madeish en tot dèder que: "hè 50 ans eth túnel ja dèc trabalh a fòrça gent non sonque dera Val senon tanben de dehòra d'era. Abantes d'èster bastit ja començauè a èster un revulsiu, sustot entath pòble de Vielha, pr'amor que damb era gent que i trabalhauè ja suposaue un moviment

economic en parçan. Damb eth pas deth temps s'a convertit en èish de comunicació mès important entara Val. Sense eth túnel, Aran non serie çò qu'actuaument ei".

Jusèp Calbetó, Alcalde Vielha e President deth Citva pense que: "es que viuèrem era epòca en qué non i auie túnel sabiem deth problèma qu'auiem, au mens sies mesi ar an damb es fòrtes nheuades en qué mos quedauem completament embarrats. Damb eth túnel se mos dauric ua lum; cambièc era nòsta forma de viuer. Provoquèc que se hessen es Paradors de Torisme, es estacions d'esquí de Baqueira, e Tuca...en definitiua mos dèc er enfòc entà un futur".

Carles Arenado, Director de Marqueting dera Empresa Baquèira Beret S.A., remercaue que: "serie impensable era Estacion sense eth Túnel. Aran se traparie ara isolada dera rèsta der Estat e der esclat urbanistic e immobiliari. En aguest sentit era comarca auessè viscut a esquies deth torisme."

50 ANS DETH TÚNEL

Actes commemoratius entàs 50 ans deth Túnel de Vielha

Redaccion
VIELHA

Era Fondacion Etnologica dera Val d'Aran ja premanís era celebracion deth 50 aniversari dera dubertura deth Túnel de Vielha, "Alfonso XIII".

Eth 5 de deseme ei eth dia trigat entà portar a tèrme es actes commemoratius que començaràn tath torn des 11 deth maitin, en tot oficià-se ua missa en Santa Quitèria, ena boca sud deth Túnel. Tot seguit, entà meddia, ei prevista era descubèrta deth mono-

lit, hèt en pèira blu d'Aran, en aumenatge a toti aqueri qu'en sòn dia heren possible eth sòn bastiment e era dubertura.

Sense moigué-se de Santa Quitèria, en edifici der antic espitau Sant Nicolau, er Ajuntament de Vielha-Mijaran tanben a volut colaborar enes actes commemoratius, en tot aufrir un aperitiu entà toti aqueri que se desplacen aguest dia enquiara boca sud.

Tanben des dera Fondacion ja se trabalhe ena organisaçion d'ua exposicion sus aguesti 50 ans, que s'inaugura-

rarà entàs sies dera tarde deth madeish dia 5, ena Biblioteca Municipau de Vielha.

En era se i poirà trapar fotografies o documents qu'encara se consèrven e qu'an a veir damb aguest punt de conexion dera Val damb era Alta Ribagorça.

Ena madeisha inauguracion ei prevista ua conferència que correrà a cargue d'Arturo Calbetó, membre dera Fondacion. Aguest darrèr acte commemoratiu, se harà tanben ena madeisha Biblioteca deth caplòc aranés.

Eth Delegat de Cultura visite es òbres de Santa Maria d'Arties

Vidal tracte damb Barrera er inventariat e catalogacion deth patrimoni des glèises

Redaccion
VIELHA

Eth Delegat Territoriari de Cultura dera Generalitat en Lhèida, Francesc Vidal, se desplaçèc deluns tara Val d'Aran entà veir de pròp es trabalhs que se pòrten a tèrme entara restauracion dera glèisa romanica deth segle XII de Santa Maria d'Arties. Vidal, un viatge visitades es òbres, remerquèc era importància d'aguestes en tot sajar de recuperar un des monuments istorics mès emblematics deth romanic catalan. Ei per açò qu'eth Delegat Territoriari, constatèc era participacion dera Conselheria de Cultura en cofinançament d'aguest projècte amiat entà dauant peth Conselh Generau d'Aran.

Rebremem, qu'eth tem-

ple, se trape en fase de restauracion, entà esvitar eth sòn esbaussament, dat qu'era sobrecarga de pes que suportae deth sòn tet auie provocat henerècles enes parets interiores atau coma un enclinament de colones.

Es trabalhs, que les pòrte a tèrme ua empresa especializada en conservacion, consolidacion e recuperacion d'edificis catalogats, an un còst totau de setanta tres milions de pessetes.

Bens mòbles e immòbles

Ena sua visita, Francesc Vidal, s'assessèc damb eth Sindic d'Aran, Carlos Barrera, entà tractar eth tèma der inventariat de bens mòbles e immòbles des glèises araneses, entà sajar atau de delimitar es pèces que se trapen en cada ua d'eres. Parallèlament

ath procès d'inventariat tanben se vò hèr era catalogacion de cada un des bens.

En aguest sentit Vidal higec: "ei plan important hèr aguest procès quan abantes melhor, ja qu'en cas que se produísse bèth panatòri serie de mès bon localizar quinsevolha pèça. Eth hèt que se inventàrie tot eth patrimoni ja supòse ua proteccion. Era catalogacion de cada pèça damb es sues característiques servirà entà qu'aguesta non pogue circular de forma liura en mercat."

Eth Delegat de Cultura tanben destaquèc que: "non sonque s'a de guardar des d'aguest punt de vista, ja qu'auer aguest inventariat tanben mos servís entà nosati madeishi entà saber en quin estat se trape cada pèça."

Francesc Vidal s'assessèc deluns damb Carlos Barrera

telefons d'interès generau

973 64 18 01	Conselh Generau d'Aran	Cò de Saforcada	(25530 Vielha)
973 64 25 69	Archiu Istoric Generau d'Aran	Major, s/n	(25537 Arròs)
973 64 18 15	Musèu Val d'Aran	Major, 36	(25530 Vielha)
973 64 18 15	Ecomusèu de Vilamòs	Major, s/n	(25551 Vilamòs)
973 64 18 15	Musèu S. Joan d'Arties	Ctra. Baquèira, s/n	(25599 Arties)
973 64 00 80	Pompièrs Val d'Aran	Ctra. Nacionau, 230	(25530 Vielha)
973 64 00 04	Esptiau Val d'Aran	Espitau, 5	(25530 Vielha)
973 64 82 29	Dispensari medicau - Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
973 64 82 11	Dispensari medicau - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 53 88	Farmàcia Palà - Baquèira	Edif. Campalias, s/n	(25598 Baquèira)
973 64 43 46	Farmàcia Palà - Arties	Ctra. deth Pòrt, s/n	(25599 Arties)
973 64 23 46	Farmàcia Català - Vielha	Avda. Pas D'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
973 64 25 85	Farmàcia Palà - Vielha	Sentin, 1	(25530 Vielha)
973 64 20 39	Farmàcia Moralejo - Bòrdes	Antecada, s/n	(25551 Es Bòrdes)
973 64 82 07	Farmàcia Almansa - Bossòst	Eduardo Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 72 44	Farmàcia Almansa - Les	Querimònia, 3	(25540 Les)
973 64 12 91	Parròquia de Salaridú	Sant Andrèu, 1	(25598 Salaridú)
973 64 00 21	Parròquia de Vielha	Pas d'Arrò, 8	(25530 Vielha)
973 64 82 53	Parròquia de Bossòst	Major, 31	(25550 Bossòst)
973 64 81 05	Parròquia de Les	Pl. dera Glèisa, s/n	(25540 Les)
973 64 20 44	Mòssos d'esquadra	Edif. Tressens baish	(25539 Betren)
973 64 80 14	Comissaria - Les	Ctra. de França, s/n	(25540 Les)
973 64 52 77	Guàrdia Civil - Baquèira	Parcatge Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
973 64 00 05	Guàrdia Civil - Vielha	Montcorbison, s/n	(25530 Vielha)
973 64 81 77	Guàrdia Civil - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 72 29	Trafic - Bossòst	Sorieus, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 01 75	Casèrna militar - Vielha	Pas d'Arrò, s/n	(25530 Vielha)
973 64 20 88	Gasolinèra - Vielha	Ctra. deth Túnel, s/n	(25530 Vielha)
973 64 72 91	Gasolinèra - Era Bordeta	Ctra. N-230, s/n	(25551 Era Bordeta)
973 64 71 00	Gasolinèra - Pontaut	Ctra. N-230, s/n	(25549 Pontaut)
973 64 57 26	Infor. torisme Salaridú	Balmes, 2	(25598 Salaridú)
973 64 16 12	Infor. torisme Arties	Pl. Urtau, 26	(25599 Arties)
973 64 01 10	Infor. torisme Vielha	Sarriulera, 5	(25530 Vielha)
973 64 82 07	Infor. torisme Bossòst	Eduardo Aunòs, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 72 44	Infor. torisme Les	Pl. der Ajuntament, s/n	(25540 Les)
973 64 44 55	Infor. Baquèira Beret	Núcleu Baquèira, s/n	(25598 Baquèira)
973 64 09 79	Cen. Iniciatives Toristiques	Avda. Castièro, 15	(25530 Vielha)
973 64 72 32	Deportur	Sant Ròc, 1	(25550 Bossòst)
973 64 24 44	Camins des Pirinèus	Pas d'Arrò Baishi, s/n	(25530 Vielha)
973 64 08 88	Escola d'Equitacion	Ctra. França, s/n	(25530 Vielha)
973 64 28 64	Palai de Gèu	Eth Solan, s/n	(25530 Vielha)
973 64 81 57	Complexe esportiu Bossòst	Era Lana, s/n	(25550 Bossòst)
973 64 01 95	Parada de taxis (Vielha)	Pl. Sant Antòni, s/n	(25530 Vielha)
932 65 65 92	Coches de linha		
906 33 00 03	Informacion meteorologica		
900 12 35 05	Informacion carretères		

En tot aprofitar era visita de Francesc Vidal, des deth Conselh Generau s'a preparat portar a tèrme ua experiència pilòt en Aran que pogue servir dempús entà tota Catalonha. Aguesta hè referència a inventariar tanben es bens immòbles que formen part des glèises araneses.

Eth Sindic d'Aran, Carlos Barrera, qu'acompanhèc a Francesc Vidal ena sua visita entà Santa Maria d'Arties, senhalèc er esfòrc important que s'a hèt entà amiar entà dauant era restauracion dera madeisha. Barrera, tanben remerquèc que: "des deth Conselh auem era intencion d'auançar damb er inventariat deth patrimoni des glèises entà que s'acabe çò mès lèu possible e delimitar atau tant es bens mòbles coma immòbles. Totun, ara s'a de negociar era aportacion economica que se harà des dera Conselheria de Cultura entad aguest projècte, dat qu'era

inversion qu'auem previst pòirie arténher es cinc milions de pessetes. Era volentat, des deth Govern aranés, ei disposar d'aguest inventari tan de besonh entà nosati, sigue quin sigue eth resultat des negociacions de finançament".

Barrera insistic ena importància d'auer tanben inventariats es bens immòbles pr'amor qu'atau ei mès senzilh conèisher er estat en qué se trape cada ua des glèises en moment que s'age de hèr bèra inversion entara sua conservacion.

Er inventari, deth conjunt que conforme eth patrimoni eclesiastic, se pòirie començar abantes de finaues d'an. Maugrat qu'encara non s'a delimitat eth còst economic exacte que suposarien es trabalhs, eth madeish Conselh Generau, qu'a era competència en matèria de cultura, pagarà eth projècte damb eth suport dera Conselheria de Cultura dera Generalitat.

Es pagesi aranesi assistiran tà un cors de gestion entà explotacions de bestiar

Aguest ei eth complement d'un aute que s'impartic est'an passat

Redaccion
VIELHA

Deluns se hec, ena Sedença deth Conselh Generau, era presentacion d'un cors de comptabilitat e gestion entà explotacions de bestiar. Aguest, qu'ei adreçat principalement as pagesi deth parçan, ven a èster eth complement d'un aute que se hec est'an passat.

Eth cors, qu'aurà ua durada de nauanta dues ores, virarà ath torn dera comptabilitat, gestion tecnica e economica d'explotacions, de fiscalitat, atau coma des ajudes que recep eth sector, entre d'auit tèmes.

Segontes Didac Ruíz, tecnic dera Associacion Joves Agricultors i Ramaders de Catalunya, qu'ei era persona que s'encuedarà d'impartir es classes, explicaue per qué justament s'auie trigat aguest temari entà enguan: "aguest ei modulad per un temari generau que mèrque eth Departament d'Agricultura, qu'amassa damb eth programa que s'impartic est'an passat, arthenherà un totau de cent cinquanta

ores. Ath delà darà ua qualificacion professionau a toti aqueri que i prenguen part". Didac Ruíz higec: "qu'ara gent qu'agen assistit, se les tierà en compde en cas qu'agen de demanar bèth tipe d'ajuda economica ara ora, per exemple, de bastir prumèras instal·lacions".

Eth cors, que compde damb eth supòrt dera Associacion de Pagesi dera Val d'Aran ei cofinançat peth Departament de Trabalh amassa damb eth Departament d'Agricultura, Ramaderia e Pesca dera Generalitat.

Enguan eth nombre d'inscrits a arthenhut es vint-e-quate personas, totes eres vinculades damb eth sector dera pagesia. Cau d'ider, qu'eth cors ei totaument de franc entà toti aqueri que i volguen préner part.

Certificats d'assistència

Es inscrits en madeish auràn d'assistir a un minim deth 70 % des classes entà poder recéber dus certificats d'assistència, que seràn autrejats peth Departament de Trabalh e un aute peth Departament d'Agricultura. Aguest s'impartirà pendent es mesi de

noveme e deseme toti es deluns, dimèrcles e diuendres de ueit a onze deth ser.

Per çò que hè ath temari s'a sajat, qu'a mès des classes teoriques, tanben se hèsquen gessudes entà fires o hèr un

aute tipe d'activitats que pogue resultar d'interès entara gent que viu o ei vinculada damb eth mon dera pagesia.

Eth President dera Associacion de Pagesi dera Val d'Aran, Manel Barella, qu'estèc present en acte d'inauguracion, destaquèc era importància de portar entath parçan, còrsi formatiu coma aguest, dat que: "dera manèra que se desvolope aguest sector a nivèu europèu ei convenient auançar per çò que hè a coneishements entà trapà-se mès ath dia. Un aspècte que mos beneficia ara ora de recéber subvencions comunitàries".

Es pagesi s'amassaràn toti es deluns, dimèrcles e diuendres

♦ ESPÒRTS ♦

FÓTBOL

U.D. BOSSÒST

Copa Midi-Pirenèes (3au. eliminatòria)
Pròplèu dimenge dia 8 entàs 14.30 ores en Camp deth Rodeo (Tolosa)
Rodeo - U.D. Bossòst

A.R. LES

Copa Comenges
Labarthe Ribière 3.- A.R. Les 2
"Promotion Poule A" Liga Francesa
Dimenge 15 de noveme en Camp Municipau de Les.
A.R. Les - St. Gaudens III

F.C. VIELHA

"2e Division Poule B" Liga Francesa
Dimenge 15 de noveme en Camp Municipau de Roquefort
Roquefort - F.C. Vielha.

ESCÒLA DE FÓTBOL MUNICIPAL

Copa Midi-Pirenèes (Semifinaus)
(categoria -13)
E.F. Municipau 1 - St. Gaudens 6

FÓTBOL SALA

2au Jornada Liga Temps Liure

CODINA	4	ARTIES "X"	7
TOBECO	7	C.A.E.I. (TOYOTA)	4
TOTO'S	11	OSSI D'ARAN	2
ESTRELLA DAMM	8	ARTIES	9
PUJÒLO	6	CONSTRUCCIONES AMIELL	2
ESCOLA	14	CASH ARAN	5

PRÒPLÈU 5 NOVEME

CODINA - TOBECO
C.A.E.I. (TOYOTA) - TOTO'S
OSSI D'ARAN - ESTRELLA DAMM
ARTIES - PUJÒLO
CONSTRUCCIONES AMIELL - ESCÒLA
ARTIES "X" - CASH ARAN

RESULTATS CONSELH ESPORTIU

NATACION

Modalitat de Parpalhòla

Infantil

Masculin
1er Alfonso Robles Moga (I.E.S. d'Aran)

Femenin
1^{era} Marina Font Boichadera (I.E.S. d'Aran)

Alevin

Masculin
1er Pep Casasayas Palá (C.E.I.P. Garona)

Femenin
1^{era} Yaiza Mateo Mateo (C.E.I.P. Garona)

Benjamin

Masculin
1er Eduardo Puente Tacias (C.E.I.P. Garona)

Prebenjamin

Femenin
1^{era} Carla Gavaldá Castet (C.E.I.P. Garona)

Modalitat de Braça

Infantil

Masculin
1er Alfonso Robles Moga (I.E.S. d'Aran)

Femenin
1^{era} Marina Font Boichadera (I.E.S. d'Aran)

Alevin

Masculin
1er Pep Casasayas Palá (C.E.I.P. Garona)

Femenin
1^{era} Yaiza Mateo Mateo (C.E.I.P. Garona)

Benjamin

Masculin
1er Eduardo Puente Tacias (C.E.I.P. Garona)

Prebenjamin

Femenin
1^{era} Carla Gavaldá Castet (C.E.I.P. Garona)

Modalitat d'Esquia

Infantil

Masculin
1er Alfonso Robles Moga (I.E.S. d'Aran)

Femenin
1^{era} Marina Font Boichadera (I.E.S. d'Aran)

Alevin

Masculin
1er Pep Casasayas Palá (C.E.I.P. Garona)

Femenin
1^{era} Yaiza Mateo Mateo (C.E.I.P. Garona)

Benjamin

Masculin
1er Luis Vivar Martinez Can-

tulleras (C.E.I.P. Garona)

Prebenjamin
Femenin
1^{era} Carla Gavaldá Castet (C.E.I.P. Garona)

Modalitat de Liure

Infantil

Masculin
1er Alfonso Robles Moga (I.E.S. d'Aran)

Femenin
1^{era} Marina Font Boichadera (I.E.S. d'Aran)

Alevin

Masculin
1er Pep Casasayas Palá (C.E.I.P. Garona)

Femenin
1^{era} Yaiza Mateo Mateo (C.E.I.P. Garona)

Benjamin

Masculin
1er Eduardo Puente Tacias (C.E.I.P. Garona)

Prebenjamin
Femenin
1^{era} Carla Gavaldá Castet (C.E.I.P. Garona)

Era pròva de natacion se hec en Palai de Geu de Vielha

bramau

Independéncia

Sò estat en Madrid ; acompanyau ath Sindic d'Aran entà ua presentacion dera Val d'Aran; anè a hèr ua conferéncia sus era identitat aranesa; i auec ua plan bona assisténcia. En plena conferéncia un coneishedor dera Val d'Aran comentèc "no sé a quien pueda interesarle esto"; un espectador atentiu se lheuèc e li dídec "a mí me interesa o sea que haga el favor de callarse"; un aute se dormic pendent era conferéncia,... toti auren ua actitud encuriosida e atentiu. I a d'auer de totl. Parlè sus es motius profonds que conformen era personalitat d'aguest bocin de tèrra equiparables as que pogue auer ua autonomia istorica . Non parlè des auets que balhen personalitat as nòsti bòsqui, ne des cabilacs o des cernalhes autoctònes deth país, ne dera codina típica, ne dera beresa des nòstes montanhes,... parlè d'aqueri aspèctes que configuren eth nòste legat de personalitat mès important, que mos dan es rasons entà reclamar ua forma particulara de governà-mos; parlè des rasons pes qu'auem ua voluntat de futur en comun; parlè dera nòsta organizacion institucionau ath long dera istòria e dera nòsta lengua. Abans dera conferéncia un grop d'amics me recomanèren que siguessa prudent, que Madrid non ei Barcelona, que segontes es paraules qu'empleguèssa podia herir sensibilitats o podia provo-

car actituds agressives, que non diguessa era paraula "autodeterminacion"...Me hègen aguestes recomanacions en tot caminauem pera "Plaza de la Independéncia". En aguesta plaça abonden es panèus comerciaus e indicadores damb eth nòm d'Independéncia. Vos imaginatz ua plaça d'aguestes caracteristiques en Barcelona o en quinsvolha auta ciutat de Catalonha?. Es paraules non signifiquen çò de madeish en toti es lòcs. Non empleguè era paraula "autodeterminacion", per respècte as qu'atau m'aconselhèren, mès parlè d'autogovern, deth dret ara determinacion deth futur, d'identitat,... e arrés auec actituds maussonantes damb jo; era correccion e er interès sigueren presents ath long de tot er acte. Ara fin m'empenai de non auer estat un shinhau mès punhent,.. Era Val d'Aran pòrte mès de 600 ans autodeterminant-se, reclamant er acòrd liurament decidit pes representants deth pòble de pertàner a Catalonha e de non pertàner as governats deth Nòrd. Açò ei era autodeterminacion, era decision prenuda en libertat d'autogovernà-se o de pactar era dependéncia damb qui eth pòble vò. Eth significat des paraules ei junhut ara espcial conformacion d'un pòble, per aquerò ei, a viatges, tan dificil de comprené-se.

En informe qu'eth Sr. Poignant a

adreçat ath Prumèr Ministre Francés sus es lengües e cultures regionaus i catalògue totes es lengües de França diferents deth francés, ei a díder eth catalan, er occitan, eth còrs, eth breton, eth basc,... e a mès i a metut eth picard, eth gallo, eth poitevin, eth saintongeais, eth morvandiau,... e d'autoi que non son sonque varietats lingüistiques deth francés (dialècte trionfant entre toti eri). Ei coma s'en moment de hèr era catalogacion des lengües d'Espanha, i metèssem er andalús, er extremenhe, eth madrilèn,...Era finalitat ei era confusio. Non parlam era madeisha lengua. Damb es ans es paraules an aquerit un significat diferent, e non n'i a pro damb ua traduccio literau. Mos calerà parlar fòrça entà comprené-mos.

Sò liejut en "Aquò d'aquí" (octobre'98), publicacion bimesadèra d'informacion occitana dera region de Provença, que França signèc, quan ère eth moment, era Convencion Nacionau des Drets des Mainatges, mès que diguec que signaue tot mens er article 30, que ditz atau: "Enes Estats a on existisque minoritats ètniques, religioses o lingüistiques o de persones d'òrigen autoctòn, un mainatge autoctòn o pertanent a ua d'aguestes minories non pòt èster privat deth dret d'auer era sua pròpia vida cultura, de professar e de practicar era sua pròpia religion e d'emple-

gar era sua lengua en comun damb es autoi membres deth sòn grop". Ei eth ridicul ... Poignant recomane ar Estat Francés qu'inicie accions protectores de lengües minorisades donques "qu'eth segle XXI aurà d'administrar era reivindicacion identitària. Es Republicans ac an de hèr, se non d'autoi se n'encuedaràn". Poignant, qu'a hèt un informe exaustiu dera situacion, ac a clar: cau actuar çò mès lèu possible. En sòn informe tà Lionel Jospin li ditz qu'actuar permeterie de non auer de liéger ena premsa francesa era darrèra frase de Jordi Pujol, president dera Generalitat de Catalonha, en resposta a ua question: "Cau trapar un equilibri entre era defensa dera nòsta identitat e era nòsta dubertura tar exterior. Prumèraments auem besonh de protegir era nòsta cultura. Idealaments es nòsti mainatges aurien de saber parlar eth catalan, er espanhòu, er anglés e eth francés. Non ei ua actitud d'isolament e es mès nombrosi viatges entar estrangèr ac pròven. Mès non voleriem jamès, jamès, qu'era nòsta cultura e era nòsta lengua catalana auessen era madeisha sòrt qu'en França" Cau anà-i, entà França e entà Madrid, entà explicar eth sens e eth valor des nòstes paraules.

Jusèp Loís Sans Socaasau
Institut d'Estudis Occitans - Aran
jsans1@pie.xtec.es

Se hèn publiques es bases deth dusau Concors de Recitacion entà mainatges e adults

Aguesta edicion se celebrarà en Vielha

Redaccion
VIELHA

Eth Comitad d'Afrairament Occitanocatalan (CAOC), ena sua delegacion en Aran (Almosc), ven de trèir es bases de participacion deth dusau Concors de Recitacion d'Aran entà mainatges e adults.

En aguesti moments, ja s'a adreçat era convocatòria a totes es Escòles dera Val d'Aran. En tot que quauqu'ua d'eres coma eth C.E.I.P Garona, er I.E.S d'Aran, o eth Collègi de Arties, Salar-dú, Bossòst e Les ja an confirmat era sua participacion.

Des dera Associacion se les a hèt arribar a toti era poesia que servirà coma pauta entà recitar.

Era òbra que s'aufri enguan, coma pauta, ei hèta en aranés e escrita per Rufino Martínez sus eth títol de "Pèires desbrembades". Totun entà toti aqueri que se volguen presentar a

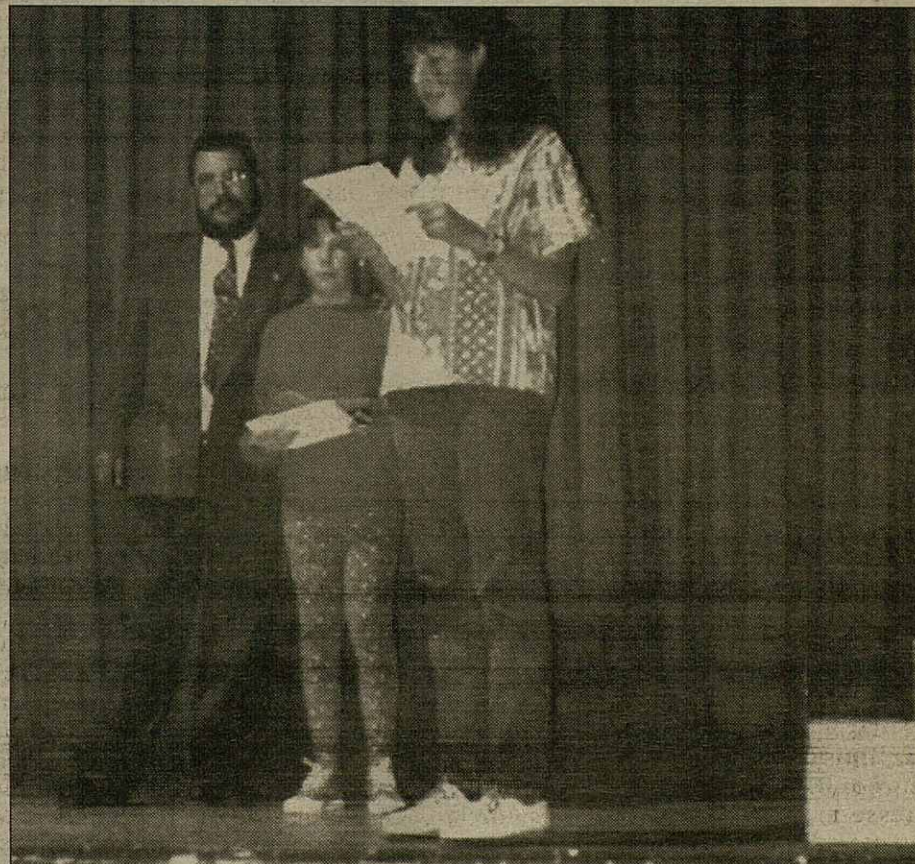
concors damb ua aute poèma que non sigue aguest tanben les serà permetut, tostemp que totes es recitacions siguen òbres dejà escrites e non pas de creacion pròpia.

Es categories en qué se despartirà aguest dusau concors son: entà mainatges de 5au. e 6au. de primària; de 1èr. e 2au. de ESO, de 3au. e 4au. d'ESO e en ua darrèra categoria en qué s'amasaran toti es adults que se presenten.

Era edicion d'enguan, d'aguest Concors de Recitacion dera Val d'Aran, se celebrarà eth dissabte 21 de noveme entàs 5 dera tarde en Cine de Vielha.

Des dera organizacion se preten superar era participacion d'est'an passat en qué s'artenheren es dètz-e-ueit recitaires e que se hec en Cine de Bossòst.

Era data limit entara inscripcio en aguesta dusau edicion serà eth 15 de noveme.

Des deth Caoc, se vò superar era participacion dera prumèra edicion

Enguan es prèmis que s'autrejaràn, a mès des trofeus, seràn uns libres balhats peth Conselh Generau d'Aran e uns autoi deth Departament de Cultura dera Generalitat en Lhèida, atau coma uns presents deth Departament de Benestar Social dera Generalitat.

Es melhors recitaires d'aguesta edicion seràn escuelhuts per un jurat compost per cinc membres vinculats damb eth mon dera docéncia.

Carona enjós

Ensenhament: quand l'Estat se descargá sus las regions

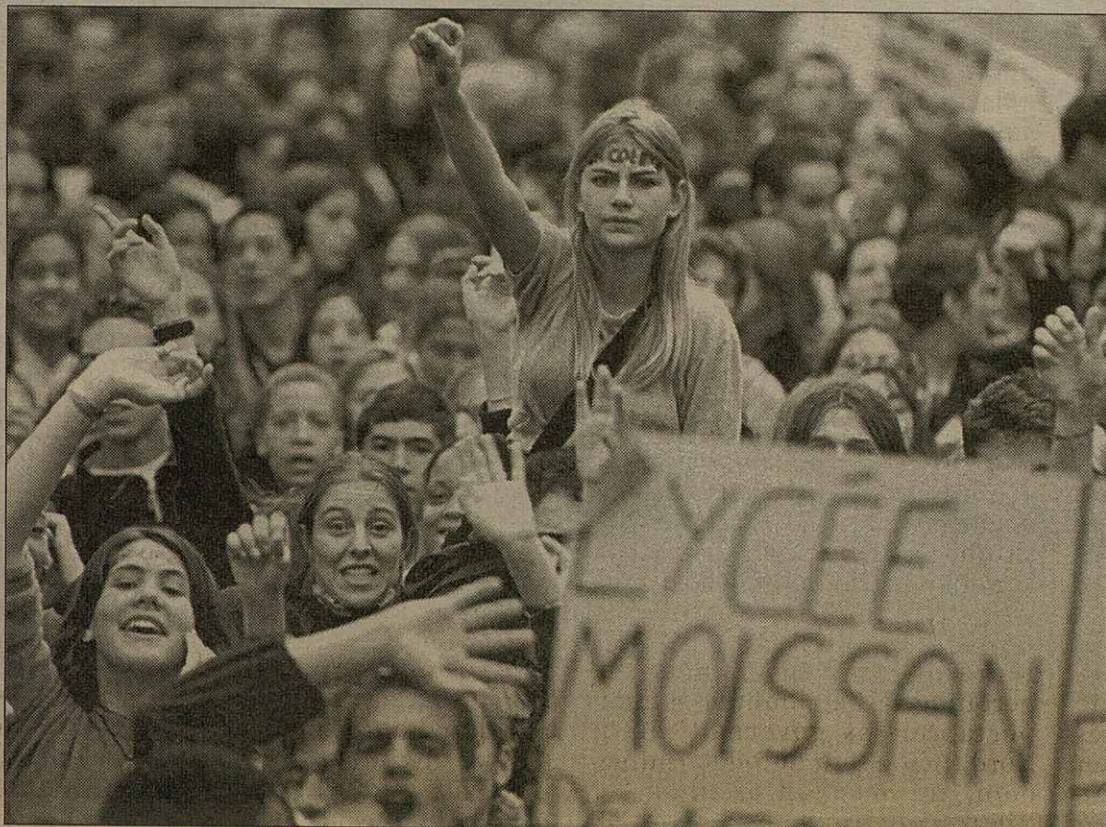
David Grosclode
LESCAR

Las manifestacions de centenats de milierats de liceans que se son debanadas un pauc pertot dins l'exagòne son partidas de Nimes e de Montpelhièr. Aquelas manifestacions an mes a malaise lo govèrn qu'es estat obligat de prepauzar un projècte d'urgéncia. Los liceans demandavan primièr mai de professors e tanben mai de mejans materials per trabalhar, a començar pels bastiments.

Cal saber qu'en França los liceus son gerits per l'Estat per tot çò que pertoca lo contengut de l'ensenhament e los ensenhants. Mas dempuèi 12 ans son las regions que son responsablas dels bastiments, de lor entreten e de lor construccion. Es donc un sistèma que dona a las regions un poder e una responsabilitat qu'a pas res a veire amb l'ensenhament en se meteis.

Demandas

La responsa del ministre a las reivindicacions dels liceans la setmana passada es un pauc estonanta mas correspond plan al sistèma francés d'educacion qu'es fòrça centralizat. Primièr las demandas de personal ensenhant suplementari, feitas per carrièras pels liceans, an pas avut una responsa clara. I

Una manifestacion de liceans a França

aurà mai d'adultes en los liceus mas pas mai de professors, o pas pro en tot cas per respondre a la reivindicacion relativa a las classes subre-cargadas.

Per çò qu'es de la question dels bastiments serà reglada per una decision que consistís a far pagar las regions. Lo ministre a decidit que los conselhs regionals deuràn empruntar per poder melhorar l'estat dels bastiments

qu'aculhison los liceans. Quatre miliards de francs pòran èstre prestats a las regions a un taus de 0 %. L'Estat pagarà los interessès. Las regions an ja despensat fòrça moneda dempuèi 1986 e l'Estat a pas quitament pagat los deutes qu'aviá envèrs elas.

Los conselhs regionals faràn lo trabalh que lor demanda l'Estat quitament se quauques presidents de

region s'estonan que l'Estat s'engatge per eles, sense cap de concertacion. Òm se demanda tanben a qué servirà se lo personal necessari es pas mes a la disposicion d'establiments renovats?

Lo govèrn e lo ministre de l'Educacion parlan fòrça de desconcentracion de l'Educacion Nacionala mas tot çò que concernís lo contengut de l'ensenhament demòra entre las mans de l'Estat e

de segur tot çò que concernís los ensenhants tanben. Las collectivitats que pagan acceptaràn pas totjorn aqul sistèma.

Un debat sus una regionalizacion de l'Educacion Nacionala francesa sembla necessari. Mas aquela idèa de descentralizacion fa nàisser reaccions de las violentas del costat dels sindicats, de l'administracion e de l'ensemble dels jacobins. Dison que seriá la fin de legalitat; una egalitat qu'òm sap fictiva quand s'analisan las realitats actualas que mòstran inegalitats entre tala o tala region malgrat lo sistèma centralizat e unic.

Centralizat

Se lo centralisme es contestat dins lo foncionament de l'Educacion Nacionala, òm pòt remarcar tanben que los liceans, que s'organizavan e se coordinavan per metre en plaça lors manifestacions, an pas adoptat un sistèma centralizat. Mai d'un liceu de "província" (coma ditz la premsa parisenca per parlar de tot çò qu'es en defòra de la capitala) refusèt que de liceus de París los representèssen per parlar amb los poders publics.

Nasquèron donc maitas coordinacions liceanas e particularament una que recampava liceus de las regions occitanas. Cal dire que las manifestacions mai importantas se debanèron a Tolosa e a Bordèu ont vegèron mai de 20.000 liceans per carrièras dins cada vila.

Dins lo mieu darrièr article parlèri de l'integracion europèa e del ròtle dels estats e de las "regions". Mas siá qual siá l'avenir de l'Euròpa Unida, en tots los scenariis, lo futur d'Occitània e de Catalonha, serà diferent. Dins lo cas occitan, las frontièras administrativas coincidisson pas brica amb lo territòri reivindicat, "nacional". L'accés "occitan" a Bruxellas es dins las mans dels govèrns de las novas regions artificialament creadas, que rivalizan entre elas. Dins lo cas ipotetic que l'Euròpa de las Regions prengesse mai de còs, serián aquestas administracions las que serián favorizadas.

Pasmens vesí pas cap d'automatisme pel que tot aquò pòsca repercutir d'un biais favorable dins la defensa de las lengas e culturas non-estatalas. L'Union Europèa a pas cap mena de forum per de reivindicacions

Occitània e Catalonha davant l'integracion europèa (II)

Klaus-Jürgen Nagel

talas. Aquestes tèmas, se per escasença, son daissats dins las mans del pauc influent parlament europenc o encara mai, del Conselh d'Euròpa. Pr'aquò, aquí es l'unica possibilitat per de moviments etnoculturals febles de jugar a Euròpa; e es per aquesta rason que la signatura francesa de la Carta europèa de las lengas regionalas e minoritàrias pren un chic de relèu.

Las fòrças nacionalistas dels territòris qu'an de competéncias coma Catalonha, preferisson lèumens intervenir per la dralha governamental-regionala. En adicion a la politica d'influen-

ciar lo govèrn de Madrid, que sempre depend de la constellacion de fòrças ailà, existís una possibilitat de liderar un procès de reconeissença limitada de las regions eterogénias d'Euròpa, en companhiá dels "Länder" e de las regions belgas. Sembla plan mai improbable que passe çò meteís al nivèl cultural, amb las "nacions sens estat".

Dins lo cas francés, sembla que la regionalizacion pragmàtica e tecnocratica Miterrandista dependiá pas gaire de las reivindicacions dels regionalistas e dels nacionalistas. I a pas tròp de lòc per la realizacion de reivindicacions nacionalistas o etnolin-

güísticas, ja dins lo quite Estat. Se la politica europèa estimula una nòva consciéncia regionala basada sus las regions artificialas de la refòrma de l'an 1982, aquò afavorirà pas automaticament l'occitanisme cultural o nacional ni la consolidacion del territòri occitan.

Quin ròtle pòt jugar la Val d'Aran dins aqueste jòc? Lo ròtle d'un modèste intermediari. D'un costat, en far usatge de la predisposicion dels catalans a se mostrar tolerants amb la cultura aranesa. De l'autre, en demostrar als occitans la potencialitat de la lenga dins la vida publica. Per çò que concernís l'Union

Europèa, la Val demòra dependenta de la defensa de sos interessès per l'Estat d'un costat, e per Catalonha de l'autre. Inquestionablement, dins Euròpa, lo pes de Catalonha es mai important qu'aquò de quequesiá region occitana. Çaquela en çò que fa de la defensa de la lenga, se podriá jugar suls forums europèus que, coma lo Conselh d'Euròpa, oferisson un espaci d'accion (aquò òc: ben limitada) als defenseires de las lengas minoritàrias.

Col-labora l'Arxiu Occità de la UAB

<http://www.uab.es/inst-ESTUDIS-MEDIEVALS/ARXIU-OCCITA/>

Institut d'Estudis
Medievals.

Edifici B.
08193 Bellaterra (Barcelona)
Telèfon 93 581 11 44

E-mail
arxiuoccita@blues.uab.es

miralhem-mos

“Ena Val d'Aran i auie nau mesis d'iuèrn e tres de lunfèrn”

Ana Forment

Eth testimòni de Maria Servat Cabiró e Rosa Abó Barbé mos servirà aué entà parlar d'aqueri aranesi qu'ena sua joenessa decidiren marchar dera Val d'Aran. Deishèren darrèr sòn era sua familha e eth pòble que les auie vist nèisher e créisher. Volien saber qué i auie darrèr des montanhes que separen era Val des auti lòcs deth mon. Es dures condicions de vida der Aran des prumèras decades d'aguest segle heren que Maria Servat, neishuda en Vielha, prenguesse era decision de marchar. Aué Maria rebrembe aqueri catorze ans que viuèc en Aran.

Maria neishec eth catorze d'agost de 1917 en çò de Cardaire, en Vielha. Ère era mès petita de tres germàs e es sòns pairs, coma era majoria des aranesi, èren pagesi. Mès ada era que non l'agradaue pas eth trabalh deth camp. Tostemp le didien miei en broma: “aguesta aurà d'èster casera”, e era vertat ei que Maria non ère, coma era madeish ditz, ua “hemna de camp”. Dempús de tanti ans Maria encara rebrembe era pòur que passaue quan le demanauen qu'anèsse a cercar aigua en arriu, pr'amor de trobà-se ua sèrp, o com l'agradaue ben pòc d'acompanhar ara sua mara a lauar era ròba en riu. “En ostiu, tamb era calor, s'estaue molt ben ath cant deth riu, mès en iuèrn era aigua ère gelada e calie dà-se prèssa se non se volie acabar malauta”. Ua des frases que mès repetís Maria quan parle dera vida aranesa des ans vint ei: “nau mesis d'iuèrn e tres de lunfèrn”. Eth dur iuèrn e eth pesat trabalh des mesis de dempús quedèren marcats entà tostemp ena memòria de Maria Servat.

Mès non toti es rebrembes que saue Maria d'aqueri tempsi son dolenti. Anaue tà estudi tamb es “monges franceses”, en Vielha. Aquiu qu'aprenec eth francés que tan ben parle encara e que le serie molt util uns ans dempús, quan se n'anèc a viuer en Bordèus. Des sòns amics e amigues de joenessa tanben saue boni rebrembes. “Aquiù òc qu'auiem camp entà còrrer e entà jogar ara pilòtal”, senhale Maria. Quan parle des sòns amics se met un shinhau trista, donques mès d'un ja a mòrt.

Coma ja è auançat, Maria deishèc era Val d'Aran entà anà-se'n tà Bordèus, a on viuie eth sòn frair, qu'ère carnisser. De tostemp auie volut marchar dera Val, mès eth sòn saunei

Casa pairau de Maria Servat, en Vielha.

ère anar a viuer en Barcelona. Cambièc eth trabalh deth camp peth trabalh de hilhuquèra e serventa e de Bordèus marchèc tà Barcelona. Per reasons de trabalh deth sòn òme aueren d'anar tà Màlaga e de Màlaga se n'anèren a viuer en Vic. Actuauments viu en Vilassar de Dalt, molt a pròp de Barcelona. Gèsser dera Val d'Aran siguec eth principi d'un pialèr de cambis ena sua vida.

Maria visite au mens un còp ar an era Val d'Aran. Er aranes non se l'a pas desbrenbat e quan pòt parla-le, le parle. Encara que Maria sonque viuèc catorze ans en Aran, eth contacte tamb era Val non l'a perdut jamès. Quan se le pregunte se d'a on se sent, era ditz: “Jo, aranesal”.

Rosa Abó Barbé tanben se considèr, coma Maria, aranesa. Neishuda en Bossòst, en çò de Pèrjoan, en ua des cases dera Plaça dera Glèisa, Rosita cambièc era tranquillitat deth pòble peth tarrambòri d'ua grana ciutat. Es sòns pares èren pagesi e auien tanben ua carnisseria. “Mama trabalhauè

molt ena carnisseria e papa s'encue daue mès deth bestiar”, rebrembe. “Ère ua vida molt dura, perque se trabalhauè molt e non se guanhaue guaire”. Rosita viuèc uns vint ans en Bossòst e son molti es rebrembes que saue dera Val d'Aran. Un des que destaque quan comence a rebrembar ei eth des granes nheuades. “Que polit qu'ère veir gèsser eth solei entre es montanhes nheuades!”. Mès es viatges casuàus d'anada e tornada de Bossòst tà Barcelona le heren a veir qu'ada era l'agradaue molt era ciutat. Era sua fraia siguec era que l'animèc entà que marchèssè tà Barcelona. “Ac estaue desirant”, ditz. Rosita viuèc un temps en un collègi de monges e aquiù coneishèc a Dora, era hemna qu'ara e des de hè un pialèr d'ans viuèc tamb era. Er aranes e tanben eth francés sigueren practicament es sues dues uniques lengües enquia que marchèc tà Barcelona. Un viatge aquiù aprenec a parlar corèctaments eth castelhan e eth catalan.

Rosa Abó dauric ua granja, era

Granja Pirinèus, en carrèr Gran de Gràcia. Era botiga e eth caractèr extrovertit de Rosita heren que s'integrèsse molt rapid ena ciutat. Aquiu era vida ère plan mès dinamica qu'ena Val d'Aran. “Anaua tath cine molti viatges e tanben auia anat a veir fòtbol en Camp Nou”. Eth fòtbol a estat ua des sues aficions des de qu'ère ua mainada. “Quan viuia ena Val, eth Bossòst auie un gran equip de fòtbol”, m'explique. Ditz que jogaue gent de dehòra dera Val, “basqui e francesi”, e rebrembe es partits qu'era e es sues amigues auien jogat tamb eri. “Dempús anàuem entara Plaça dera Glèisa e aquiù que mos hègem fotografies”, rebrembe en tot arriu.

Encara que viuie en Barcelona, Rosita passaue toti es ostius ena Val d'Aran. Ara hè tres ans que non va tà Bossòst, ditz que perque “ei luenh” e perque des qu'era sua fraia moric, Bossòst le pòrte “massa rebrembes”, mès aquerò que vò deishar molt clar ei qu'era jamès a deishat d'èster aranesa.

Establiment Gourmet
Pinxos - Tapes
Bodega (criances, reserves
i grans reserves)
Productes de la Vall
Menjar preparat per
emportar

Propietari:
JOSEP ALTADILL GONZALEZ

Passeg dera Libertat, 5 • Vielha
Tel./Fax (973) 64 08 82
25530 VIELHA (LLEIDA)

CASTING
tà doblar ar aranes

Era princesa e eth cede
dera sèrie Es tres bessoes

Interessats en méter era veu telefonar
En Barcelona: 93 266 42 66
Ena Val d'Aran: 973 64 18 01

SALARDÚ
Casa unifamiliar, 5 h., 2 b.,
garatge, sala de jocs, pati privat,
sol i gran vista. 35 M.
Tel. 909 731 727

ENTÀ ANONCIS
TELEFON
908.69.29.50